

Lluís M. de Llauder, cap del carlisme català (1888-1902)

LLUÍS M. DE LLAUDER VA SER un dels personatges més importants i representatius del carlisme català i espanyol del darrer terç del segle XIX: hisendat, advocat i membre de la majoria d'associacions i obres catòliques existents a Barcelona; director i propietari de *El Correo Catalán* i de la casa editorial La Hormiga de Oro; fundador de *El Correo Español* de Madrid, el diari que actuava com a òrgan oficiós del partit carlí després de l'escissió integrista de 1888; diputat a Corts –fou elegit el 1871 i novament al cap de vint anys, el 1891, pel districte de Berga–, senador i, finalment, principal dirigent del carlisme català a la fi del segle XIX. Malgrat aquesta llista de càrrecs, activitats i mèrits, Lluís M. de Llauder no ha rebut fins ara total atenció historiogràfica que mereixia. A fi d'omplir parcialment aquest buit, en les planes que segueixen intentarem presentar, per bé que de manera succinta, la seva biografia política, tot insistint en el seu paper com a cap del carlisme a Catalunya entre la fi de la dècada dels anys vuitanta i la seva mort el mes de juny de 1902.

El Sexenni i la lluita contra la Revolució

Lluís M. de Llauder i de Dalmases, fill de Ramon Llauder i Freixes, natural de Mataró, i de Maria Mercè Dalmases, natural de Sant Martí Sesgueioles, va néixer el 8 de maig de 1837 a Madrid, on fou batejat l'endemà mateix amb els noms de Luis Gonzaga, María, Antonio, Carlos, Ramón i Miguel. Des de ben aviat, però, visqué amb els seus pares a Catalunya, entre Barcelona i Mataró. El juliol de 1851 obtingué el títol de batxiller i el desembre de 1858 la lli-

Lluís M. de Llauder va ser diputat a Corts pel districte de Berga el 1871 i el 1891. ARXIU ARB

cenciatura en Dret Civil i Canònic a la Universitat de Barcelona. Poc temps després, Lluís M. de Llauder entrava de ple en el món del periodisme. Des d'allí va portar a terme una part essencial del combat que, en defensa de les idees carlistes i catòliques, menà tot al llarg de la seva vida. Des de la segona meitat de la dècada de 1860, Llauder va participar activament en la premsa catalana. Durant els primers anys del Sexenni Democràtic (1868-1874) va col·laborar a *El Amigo del Pueblo* i a *El Criterio Católico*, un parell de publicacions catòliques integrades en la flamant amalgama contrarevolucionària que llavors s'estava posant en marxa (1). Entre 1870 i 1872 va fer del diari *La Convicción*, del qual era ensenms director i propietari, el centre de la seva tasca periodística.

L'esclat de la Revolució de 1868 va empènyer Llauder a participar en la vida pública. En aquest sentit, el primer dia de 1869 va veure la llum un fullet que portava per títol *El desenlace de la revolución española*. Més de vint anys després escriuria que, amb aquella publicació, "enarbolé el primero en Cata-

luña la bandera carlista" durant el Sexenni (2). El fullet, que havia de servir de guia en la lluita que s'iniciava, constava de tres capítols centrals en els quals l'autor desgranava altres tantes opcions que es trobaven llavors damunt la taula (monarquia democràtica, república democràtica o monarquia tradicional), precedits per un apartat on es feien tot un seguit de consideracions sobre els principis democràtics. La cloenda tractava del necessari desenllaç del període revolucionari –que no podia ser altre que "el triunfo de la idea católica en el orden religioso y de la monarquía tradicional con Carlos VII en el político"–, i anava acompanyada d'un epíleg dirigit a orientar l'actitud catòlica en aquelles circumstàncies. La victòria, tanmateix, tal com escrivia el jove Llauder, no s'aconseguiria amb la força (3).

Aquest missatge final anava dirigit sens dubte als sectors més bel·licistes del carlisme, que poc després promogueren els alçaments d'estiu de 1869, que foren partícips i víctimes de l'*escodada* l'any següent al País Basc i que, de bell nou, empunyaren les ar-

mes el 1872 i encengueren una altra guerra civil. Per a Lluís M. de Llauder, en una peculiar actitud antibel·licista que mantingué al llarg de la seva vida i que compartí amb personatges com Cándido Nocedal i Antonio Aparisi y Guizarro, els suposats excessos de la democràcia no representaven excusa suficient per a la intervenció amb la força, ja que calia deixar obrar al seu ritme la providència i esperar la crida per aclamació d'Espanya. L'entronització de la monarquia tradicional havia de ser concebuda "como arco iris que anuncie la reconciliación con Dios, cuál lo fue después del diluvio, no como una nueva tea que venga, aunque sea con recto fin, a ensangrentar los campos españoles y a intentar arrancar el árbol de la democracia antes de que el fruto caiga por su peso" (4). La metàfora era clara. El fullet de 1869 i els articles publicats a *La Convicción* entre 1870 i 1872 definien unes idees que, amb lleugeres variacions, Llauder mantingué fins a la mort. La seva coherència personal i ideològica, a voltes incompresa pels contemporanis i fins i tot a vegades pels correligionaris, estava basada en tres eixos: la intransigència catòlica, la submissió incondicional al pretendent Carles VII i el manteniment de les formes tradicionals.

La fulgurant entrada de Llauder en la vida pública i en el combat catolicomonàrquic no va passar desapercibuda. La seva candidatura a les eleccions de 1871 en fou una evident demostració, i una recompensa, al mateix temps, a les seves activitats en el terreny de la premsa i la propaganda. Julio Nombela descrivia la seva trajectòria de la manera següent: "Es uno de los jóvenes que por su talento y sus prendas personales honra al partido car-

lista. Sobrino del famoso general Llauder, uno de los que más persiguieron a los legitimistas en la guerra civil, habiéndose educado al lado de parientes moderados, su inteligencia previsor, su gran conocimiento de las cosas y de los hombres a pesar de los pocos años que cuenta, le hicieron comprender que la única salvación del país estaba en la bandera legitimista, y a los pocos días de la Revolución de Septiembre publicó un folleto proclamando la justicia y la necesidad de traer a D. Carlos al trono de España. Fue uno de los primeros folletos que se publicaron entonces, y llamó tanto la atención, que fue propuesto para diputado en las Cortes Constituyentes" (5). Després de les modestes temptatives dels anys 1869 i 1870 d'acudir a les urnes pel districte de Mataró, que vingueren acompanyades d'estrepitoses derrotes, i d'un intent fallit i molt discutit pel districte de Vic, Lluís M. de Llauder va ser elegit diputat al Congrés per Berga el 1871 –amb uns quatre milers i mig de vots, la gairebé totalitat dels votants–, el mateix districte que novament el portaria a les Cortes dues dècades després (6). Tanmateix, la guerra, en la qual Llauder tingué una modestíssima participació, posà fi a totes les vies polítiques legals.

La direcció del carlisme català

Si durant el Sexenni Democràtic va participar activament en el combat polític i excel·lí, especialment, en el periodístic, en l'etapa següent, la de la Restauració (1875-1923), Lluís M. de Llauder es superaria a bastament en ambdós terrenys. Entre 1876 i 1902 la vida pública de Llauder es pot dividir en dues etapes, separades per l'any 1888, que coincideixen perfectament amb l'evolució del carlisme. La primera correspon a la profunda crisi viscuda pel moviment contrarevolucionari durant una llarga postguerra, que va arribar al punt àlgid l'estiu de 1888 amb l'anomenada escissió integrista; Llauder dedicà aquests anys de retraïment polític obligat a la direcció del diari *El Correo Catalán* i a la propaganda, tot convertint-se, juntament amb Fèlix Sardà i Salvany, en el publicista català més important del catolicisme intransigent. La segona de

les etapes coincideix amb la revitalització política del carlisme, en la qual Llauder va tenir un paper molt destacat, no només com a publicista ans també com a cap regional a Catalunya. Aquesta última etapa clogué, amb tots els honors, però també amb algunes contradiccions i més d'un problema, una vida dedicada a les causes del carlisme i el catolicisme.

L'estiu de 1888, el carlisme, dividit i descompost, sense haver-

Portada de *La Hormiga de Oro*, una de les publicacions fundades i dirigides per Lluís M. de Llauder.

ARXIU ARB

se refet encara, dotze anys després de la fi de la Segona Guerra Carlista, dels efectes de la derrota, va viure un dels moments més crítics de la seva història. En els mesos anteriors s'havia assistit a un important qüestionament, per part dels sectors integristes, encapçalats per Ramón Nocedal, de la figura de don Carlos. La polèmica, que, com tantes d'altres a l'època, es feia pública a les pàgines dels diaris, va inquietar el pretendent, qui, hàbilment, va recórrer a Llauder per encarregar-li la redacció d'un document que fixés el seu pensament per tal d'evitar confusions i equívocs. Llauder, per a qui va pesar més la defensa de don Carlos i del principi d'autoritat que la intransigència, ja que en la seva adscripció al carlisme el catolicisme era fonamental però la lleialtat al Rei proscrit era essencial, va elaborar "El Pensamiento del Duque de Madrid". En aquest text, que aparegué a la premsa a mitjan març, Llauder recomanava unitat, moderació i respecte al carlisme, repassava la situació espanyola i, finalment, es pronunciava a favor de la política d'atracció i submissió dels carlistes a l'Església, en el terreny religiós, i al seu Rei, en el polític (7). El manifest, que defensava posicions ben allunyades de les tesis intransigents, es va

convertir en el detonant d'un trencament que només es va fer esperar uns mesos (8).

L'escissió no va posar punt i final, però, a la pugna entre uns i altres. Mentre que Llauder esdevingué el principal objectiu de les crítiques i atacs integristes, Nocedal ho fou dels carlins. Els seguidors d'aquest darrer personatge descarregaren bona part del seu odi contra Lluís M. de Llauder, considerat com un traïdor com a conseqüència de la seva estreta col·laboració amb don Carlos, quan hom el tenia com un pilar de la intransigència. Tot i que Llauder va rebre amb cristiana resignació les degradacions, els insults i les campanyes de desprestigi que menaren contra ell, finalment, el mes de febrer de 1890, davant la persistència de la situació, va fer pública una protesta a les planes de *El Correo Catalán*: "Rebosa ya todos los límites de lo concebible el odio más que humano con que me persigue El Siglo Futuro, la guerra de exterminio de que soy objeto por parte del grupo nocedalista y de sus protectores" (9).

Al contrari del que molts contemporanis havien pronosticat, el cisma de 1888 no representà l'acta de defunció del carlisme. El moviment del duc de Madrid no només va sobreviure a l'escissió, sinó que, fonamentant-se en un

peculiar procés de modernització política, va recuperar, en la dècada de 1890, bona part del terreny que havia perdut en els anys anteriors. Sota la direcció del marquès de Cerralbo, el carlisme va iniciar un procés de reorganització i reorientació política, íntimament relacionat amb les modificacions introduïdes en les regles del joc polític a Espanya durant la regència de Maria Cristina d'Àustria (1885-1902). Es tractava de

convertir el carlisme, de nou, en una opció competitiva –ara políticament i no mitjançant la guerra–, adaptada als nous temps i a les noves condicions. Els canvis s'havien de dur a terme en una doble línia: d'una banda, calia introduir modificacions en les actituds i en les estratègies –és a dir, elaborar polítiques d'atracció, abandonar el retraïment electoral, renunciar, encara que potser només parcialment, a la via armada, intensificar la propaganda i, fins i tot, renovar alguns aspectes de l'ideari– i, de l'altra, s'havia de dotar el partit d'una organització sòlida i adaptada a les noves circumstàncies. Era necessària una nova estructura en la qual la premsa, amb funcions tan propagandístiques com cohesionadores, havia d'ocupar un paper destacat, tot complementant la resta de l'estructura del partit, que anava des de les juntes regionals, provincials i locals fins als cercles tradicionalistes (10).

La fidelitat que Llauder havia mostrat cap a la figura del pretendent Carlos, així com l'important paper que havia jugat en els esdeveniments viscuts al llarg de 1888, va ser recompensada, l'any 1889, amb el càrrec de cap regional del carlisme a Catalunya. La decisió fou polèmica per partida doble: d'una banda, la substitució

El diputat Llauder, amb el nom equivoccat, tal com va aparèixer en una il·lustració de les *Biografías y retratos de los senadores y diputados de la Comunion Legitimista 1871*.

ARXIU ARB

del comissionat del pretendent a Catalunya, Felip de Sabater, un antic combatent que havia exercit durant gairebé tres anys el càrrec, per un periodista que en el decurs del Sexenni Democràtic havia qüestionat la via bèl·lica va despertar nombrosos recels; de l'altra, perquè Llauder havia estat, durant anys, un fidel aliat a Catalunya dels Nocedal i de la seva línia intransigent. Malgrat tot, el cert és que sota la seva direcció a mitjan dècada de 1890 el partit dels seguidors del pretendent a Catalunya estava novament consolidat i esdevenia un model per a altres zones d'Espanya. Llauder dirigí el rumb del partit a Catalunya en l'etapa de l'anomenat carlisme nou i val a dir que, amb ell com a cap, el carlisme català va viure uns anys de gran vitalitat i relativa prosperitat, fins al 1898, i uns darrers anys de crisi, divisió i, finalment, de profunda esquerda.

En el decurs de la seva direcció del carlisme català, Lluís M. de Llauder va ser candidat a les eleccions en més d'una ocasió. Les eleccions provincials de 1890 i les generals de 1891 foren les primeres a les quals acudí el carlisme com a partit des de l'etapa del Sexenni. Com escrivia Llauder el febrer de 1891, *"diez y nueve años de pasividad electoral en las filas carlistas habíanlas acostumbrado a*

olvidar que su voto pudiera tener algún valor, y que con él adquirirían un arma con que prestar servicios a su causa" (11). La fi del retraïment constituïa un element destacat del carlisme nou, ja que era una nova forma d'implicar continuadament les bases en la lluita del partit, a més de permetre la propaganda de les idees carlistes i la possibilitat d'accedir a la gran tribuna que constituïen les Corts, o en menor mesura a les que oferien les institucions provincials i municipals. La participació electoral era imprescindible en el procés de modernització política del carlisme. No era fonamental, ja que resultava inviable un triomf, però sí imprescindible a causa de les seves implicacions. A les eleccions legislatives de 1891 el partit presentà un gran ventall de candidats. En els districtes catalans únicament Llauder resultà elegit –el duc de Solferino també, però després de llargues discussions–. Els migrats resultats, si es tenen en compte les expectatives, provocaren irades protestes de Llauder sobre la legitimitat dels resultats i del sistema (12). Lluís M. de Llauder aconseguí l'objectiu de sortir elegit pel districte de Berga, tot repetint l'experiència de 1871. Hi contribuïren l'alta abstenció i la divisió dels liberals, evidenciada en la poc decidida actuació dels Rosal, a més de la

vella tradició carlina de la zona, tot i que llavors ja una mica apagada. De fet, fou aquest triomf el que generà un avenç de l'organització carlista a Berga, amb la creació d'un cercle tradicionalista com a mostra més evident.

De les eleccions de 1893 en sortí una minoria carlina formada per set diputats. Tres més que el 1891, però cap elegit per districtes catalans. A Catalunya, el gran derrotat fou Lluís M. de Llauder, que intentava repetir com a diputat pel districte de Berga. La indignació de Llauder, com a candidat i com a cap regional de Catalunya, fou gran. Denuncià en tots els seus articles el falsejament de les actes i la violència emprada per les forces caciquistes. El desenvolupament de les eleccions legislatives de 1893 reafirmà les seves conviccions antiparlamentàries, com a un dels elements del seu més general i radical antiliberalisme. La seva campanya es convertí en un clam contra el parlamentarisme. Així, el manifest que va dirigir als electors del districte de Berga començava de la manera següent: *"Nuevamente se nos invita a ir a las urnas y se nos imponen las fatigas de una lucha electoral. Así lo quiere el parlamentarismo bajo cuyo yugo gemimos"* (13). Continuava amb tot un seguit de consideracions apocalíptiques sobre la situació d'Espanya, sobre els mals del parlamentarisme i sobre el paper que la providència havia atorgat al carlisme. I acabava amb el clar convenciment de ser la solució per a tots els mals. Llauder no va sortir elegit, en bona part per la mobilització de les forces dinàstiques a Catalunya a fi i efecte de frenar l'ascens de l'organització carlista. En canvi, tres anys després, el 1896, obtingué un lloc al Senat per Girona (14).

El Correo Catalán i La Hormiga de Oro

Malgrat tots els càrrecs i distincions polítiques acumulats, la principal activitat i la contribució més destacada de Lluís M. de Llauder al carlisme fou, sens dubte, la tasca publicística que dugué a terme entre 1868 i 1902. Hi abocà una part molt important del seu temps i de la seva fortuna. Llauder era el propietari i director del principal diari carlí publicat a Catalu-

nya: *El Correo Catalán*. Aquest diari barceloní, que volia entroncar amb *La Convicción* –el diari que Llauder dirigia en el Sexenni Democràtic– va ser fundat el 1876 per Manuel Milà de la Roca. El primer número sortí al carrer el 16 de desembre. Venia a ocupar un espai que el conflicte bèl·lic havia deixat descobert a Catalunya. Al cap de dos anys de la fundació, Milà de la Roca hagué de deixar el diari per motius personals i fou llavors quan Llauder s'hi posà al capdavant. Des d'aquell moment i fins als mesos anteriors a la seva mort, el 1902, hi va imprimir el seu caràcter. L'evolució del diari esdevingué indissociable de la del seu propietari i director. Així, en la primera dècada formà al costat dels sectors més intransigents; a l'alçada de 1888, tanmateix, ni Llauder ni *El Correo Catalán* els van seguir en l'escissió. Tot al contrari, esdevingueren un dels principals garants del respecte al principi d'autoritat. Una volta consumat el trencament, don Carlos no dubtà a enviar el seu document *"A mis leales"* al diari dirigit per Llauder. Es tractava, tal com manifestava el secretari del pretendent, del *"periódico escogido para dar a conocer a nuestra Comunion los documentos oficiales"* (15).

Al cap d'uns mesos, tanmateix, *El Correo Catalán* va perdre aquesta categoria en favor d'*El Correo Español*, que el mateix Lluís M. de Llauder fundà a Madrid. El naixement d'aquest diari ha de ser posat en relació amb els efectes de l'escissió integrista de 1888, que afectà molt directament la premsa. Els dos principals diaris carlistes prengueren llavors camins diferents: *El Siglo Futuro* de Madrid, dirigit per Ramón Nocedal, encapçalà el moviment integrista i esdevingué el pal de paller del nou grup polític, tot deixant el carlisme sense el seu principal òrgan periodístic; *El Correo Catalán*, en canvi, es mantingué al costat del pretendent Carles. Si en el moment de l'escissió, com ja hem vist, Llauder va jugar un paper decisiu amb l'elaboració del document *"El Pensamiento del Duque de Madrid"*, també ho féu en els mesos immediatament posteriors. El pretendent li va encarregar el projecte de crear un

diari a Madrid, que hauria de convertir-se en el nou punt de referència del carlisme espanyol. Lluís M. de Llauder es traslladà a la capital i el mes de setembre de 1888 va veure la llum *El Correo Español*, que va tenir, en els seus primers mesos de vida, un paper molt important en la revitalització i en la reorganització del moviment. Fou durant molts anys el principal diari carlista a Espanya. Després d'uns mesos a Madrid, però, Llauder va tornar a Barcelona, tot deixant la direcció del flamant diari a Leandro Herrero, fins llavors redactor en cap. Posteriorment en traspassà la propietat al duc de Madrid, per tal de poder dedicar-se de ple als seus periòdics barcelonins i als seus càrrecs dins l'aparell del partit.

El Correo Catalán, en tot cas, va assumir plenament, a partir de 1888, el paper d'òrgan periodístic principal del carlisme català, tant a nivell de transmissió d'ordres i missatges, com d'estímul als treballs organitzatius, de cohesió i de propaganda. Esdevingué, com havia de ser per tal de resultar efectiu, el principal punt de referència dels carlistes catalans. Diumenge rere diumenge entre 1888 i 1900, Lluís M. de Llauder va publicar un article a les planes centrals del diari –més de mig miler de textos, en total– on reinterpretava en clau intransigentment catòlica i tradicional una ideologia marc i on ofería als seus lectors la interpretació carlista oficial, com a mínim a Catalunya, de la realitat, tot marcant el ritme i orientant l'evolució del carlisme català (16). *El Correo Catalán*, a banda de la més general i fonamental missió de ser el portaveu de tot el carlisme català, cobria el rol de diari d'informació i opinió de la ciutat i la província de Barcelona. Tres blocs bàsics conformaven el diari: les notícies, els articles i seccions polítiques i, finalment, les seccions fixes de tipus religiós –de notòria importància–, comercial o d'anuncis diversos. Informació general, per tant, combinada amb les informacions, opinions i consignes dirigides als correligionaris. Un "*Diario político de avisos y noticias*", tal com resava el subtítol. Des de 1899, Llauder va estar relativament apartat del diari. El perio-

dista Salvador Morales ocupà el seu lloc. A la mort del cap regional carlista restà sobre la taula el tema de la propietat del diari, que, a la fi, el 1903, anà a parar a mans del Fomento de la Prensa Tradicionalista, una societat anònima el consell d'administració de la qual era presidit pel duc de Solferino. Aquesta societat encomanà la direcció del periòdic a Miquel Junyent, mentre que Morales n'esdevingué el redactor en cap. En el futur, *El Correo Catalán* mantindria el seu paper central en el carlisme a Catalu-

llibreria, també amb el mateix nom, situada primer a la Rambla de Santa Mònica i posteriorment al carrer Hèrcules, en la qual oferia les múltiples obres de Manuel Polo i Peyrolón o de José M. de Pereda, i sobretot llibres religiosos i obres dramàtiques per a societats catòliques. El 1887, finalment, es creà la impremta. La Hormiga de Oro edità i distribuí nombrosíssimes obres religioses i algunes de temàtica explícitament carlista, com *Don Carlos en las Indias* (1887), del príncep de Valori, la *Guerra de guerrillas*

tomba. En aquelles circumstàncies, el pretendent Carles va voler-lo recompensar pels serveis prestats a la causa carlina concedint-li el títol de marquès de Vallteix: "*Deseando darte una prueba de mi particular cariño y de la alta estima en que tengo los servicios que a mi causa llevas prestados desde hace más de treinta años, dando ejemplo de firmeza, constancia, lealtad y prudencia, y ayudándome con abnegación, desinterés y valor moral que nunca olvidaré, a mantener en momentos críticos el principio de autoridad, base de nuestro programa*

Dos dels diaris dirigits per Lluís M. de Llauder. ARXIU ARB

EL CORREO ESPAÑOL

DIARIO TRADICIONALISTA

AÑO V	<p>PRECIOS DE SUSCRICIÓN Madrid, a 20 pesetas al año—Provincia, 40 pesetas, 120 pesetas al año—Cuba y Puerto Rico, 60 pesetas—Extremo y demás países correspondientes a la Unión Postal, 40 pesetas. Número suelto, 10 céntimos de peseta. Papeo, editado en Madrid.</p>	<p>NÚMERO EXTRAORDINARIO Madrid.—Domingo 30 de Octubre de 1892.</p>	<p>PUNTOS DE SUSCRICIÓN En la Administración del periódico, calle de la Compañía, Justicia, número 17 y 17, principal, oficinas de las principales librerías de la capital y de provincias, y en todas de nuestros correspondientes. Apartado de Correo número 180 Teléfono número 209.</p>	NÚM. 1.237
-------	--	---	---	------------

nya. El diari tingué una llarguíssima vida (17).
 A més de *El Correo Catalán* i de la seva activitat periodística, Llauder impulsà durant les últimes dècades del segle XIX altres projectes en el terreny de la propaganda escrita. Va fundar a Barcelona La Hormiga de Oro –revista, llibreria i impremta–, la casa editorial carlista més sòlida de la Catalunya finisecular, al costat de La Biblioteca Tradicionalista i de La Biblioteca Regional, i la de més llarga pervivència. Dugué a terme una tasca molt important en el camp del carlisme, però també, i sobretot, en el camp catòlic. L'empresa La Hormiga de Oro fou creada en tres fases entre 1884 i 1887. L'any 1884 sortia a la llum pública *La Hormiga de Oro*, una revista religiosa il·lustrada de periodicitat setmanal que combinava les il·lustracions amb articles literaris, històrics, doctrinals i informatius. L'any següent fundà la

(1894), de José B. Moore, o la *Campaña del Norte de 1873 a 1876* (1897), d'Antonio Brea. Hauríem d'afegir, a més, que en el terreny de les revistes, l'edició de *La Hormiga de Oro*, tot i ser l'ocupació central, no fou l'única, ja que alguns altres periòdics veieren la llum, com per exemple *La Exposición Vaticana Ilustrada* (1887-1889), amb un total de 67 números dedicats a mostrar els diferents donatius amb motiu de les noces d'or del papa Lleó XIII. En definitiva, la tasca de La Hormiga de Oro en el camp catòlic i carlí resultà molt notable.

La fi d'una època

A partir de 1898 i coincidint amb els inicis de la crisi del carlisme nou, la notable activitat que Llauder havia dut a terme al llarg de la seva vida començà a decaure a causa de la malaltia que, el juny de 1902, l'havia de portar a la

ma y fundamento de las sociedades" (18). Les principals característiques que el pretendent atribuía a l'actuació de Lluís M. de Llauder –fermesa, constància, lleialtat i prudència– eren, també, les que l'any 1902, amb motiu de la seva mort, li eren reconegudes per la premsa de tots els signes polítics: "*leal y perseverante político*" i "*católico de arraigadas creencias*" (*El Noticiero Universal*); "*entusiasta i lleial defensor de sos ideals*" (*La Renaixensa*); "*consecuente y honrado político*" (*La Dinastía*); "*político de profundas convicciones*" (*Las Noticias*); "*caballeroso personaje*" (*La Publicidad*); "*fue siempre fiel a los sagrados principios de la fe que profesaba, lo fue también al credo y a los principios del partido al cual se había afiliado*" (*Diario Catalán*), o, per últim, "*firmeza de convicciones*" (*El Diluvio*) (19). La premsa carlista no es quedà gens enrere. Tot al llarg de les setmanes que van seguir a la seva defunció, diaris i

revistes s'ompliren de notes i lletres laudatòries. Entre les cartes publicades, una, no signada, procedent de Vic, definia, de manera peculiar però il·lustrativament, el cap del carlisme català a la darrera dècada del vuit-cents: "era el señor de Llauder un cristiano fervoroso, no hipócrita como nuestros modernos católico-liberales, y por eso murió pronunciando aquellas tan consoladoras palabras que salieron de la boca de su Dios y Creador antes de expirar en el árbol bendito de la Cruz; era también un político leal y de veras, no defensor de la política maquiavélica, sino de la de gobernar fiel, recta y humanamente; era, finalmente, don Luis María de Llauder entusiasta protector del pobre y sencillo trabajador, teniendo la dicha de morir rodeado de sus criados, que lloran, al mismo tiempo que al amo fiel, al hermano y amigo humilde y sincero" (20).

La premsa carlista catalana va seguir la malaltia de Lluís M. de Llauder pas a pas. Aquesta anàntel el seu curs per tal d'entrar a la darrera fase l'abril de 1902. El 4 de maig era viaticat, i l'estancament dels dies posteriors va acabar el 9 de juny amb un fort atac convulsiu –els metges diagnosticaren un quadre de *meningoencefalitis*– que el posà a les portes de la mort. Llauder les traspassà l'endemà al matí. La mort l'enterrament de Lluís M. de Llauder van coincidir amb els del poeta Jacint Verdaguer. Lluís Carles Viada i Lluch, un jove publicista del carlisme del tombant de segle, aprofitaria aquest fet casual en un discurs pronunciat el 1927 en honor de Llauder, per tal d'afirmar: "En un día mismo, y a las

mismas horas, afluía la multitud, como arroyo que va engrosando, a nuestra histórica plaza de san Jaime, dividiéndose allí en dos brazos: irrumpía el uno la Casa Consistorial, invadía el otro vetusta casa de la calle de Hércules: el primero constituido por el elemento oficial y por las masas populares en su mayoría, para rendir un último tributo de admiración al cantor de la Fe y de las Tradiciones patrias; el segundo, formado en gran parte por nutridas representaciones del clero secular y regular, de la nobleza, de nuestros leales y de todas, sin excepción, las corporaciones católicas barcelonesas, para rezar ante los mortales despojos del defensor de la Religión y de la Tradición española. En esta doble y simultánea manifestación de duelo, la de Llauder parecía la del sacerdote, la de Verdaguer la del laico. No lo extrañéis: es que con Llauder desaparecía el más firme sostén que las doctrinas católicas tuvieron en España por más de un tercio de siglo; es que con Verdaguer perdíamos un ruiseñor, el más sonoro ruiseñor de esta tierra: no el único ruiseñor" (21). Més enllà de rebuscades coincidències, la desaparició d'aquest parell de personatges representà en molts aspectes i en variats escenaris la fi d'una època.

Notes

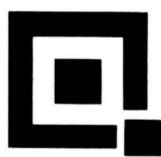
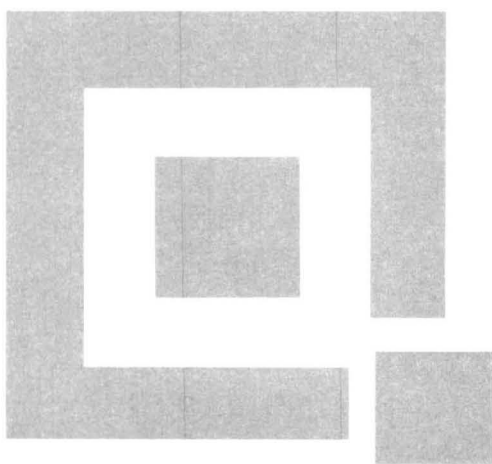
- (1) Sobre el carlisme i les amalgames contrarevolucionàries, vegeu Jordi Canal, *El carlismo. Dos siglos de contrarrevolución en España*, Alianza Editorial, Madrid, 2000.
- (2) Lluís M. de Llauder, "Cartas íntimas", *El Correo Catalán*, 26 de novembre de 1893, p. 17.
- (3) Luis María de Llauder y de Dalmasas, *El desenlace de la revolución española. Apuntes y consideraciones que es conveniente tener en*

cuenta para decidirse con acierto en las circunstancias excepcionales en que nos encontramos. Imp. de Magriñá y Subirana, Barcelona, 1869. La citació, a la p. 58.

- (4) *Ibid.*, p. 50.
- (5) El Vizconde de la Esperanza [Julio Nombela], *La Bandera Carlista en 1871. Historia del Partido carlista desde la Revolución de Septiembre, exposición de sus aspiraciones, reseña tan verídica como lastimosa de la última campaña electoral y Biografías y retratos de los senadores y diputados carlistas elegidos por el voto de la nación*, Imp. de El Pensamiento Español, Madrid, 1871, p. 305 (de les *Biografías y retratos*).
- (6) Vegeu Francesc Costa i Oller, *Josep Gualba, cronista de Mataró (1873-1876). Guerra carlista i partits polítics del Sexenni Democràtic a la Restauració*, Patronat Municipal de Cultura-Alta Fulla, Mataró, 1985, pp. 39-41, i Lluís Ferran Toledano, *Entre el sermó i el trabuc. El carlisme català contra la revolució setembrina (1868-1872)*, Pagès editors, Lleida, 2001, pp. 121-131.
- (7) Lluís M. de Llauder, "El Pensamiento del Duque de Madrid", *El Correo Catalán*, 18 de març de 1888, pp. 8-13.
- (8) Sobre l'escissió integrista de 1888, vegeu Jordi Canal, "Las 'muertes' y las 'resurrecciones' del carlismo. Reflexiones sobre la escisión integrista de 1888", *Ayer*, núm. 38, 2000, pp. 115-135.
- (9) "Protesta", *El Correo Catalán*, 16 de febrer de 1890, p. 8.
- (10) Vegeu Jordi Canal, *El carlisme català dins l'Espanya de la Restauració. Un assaig de modernització política (1888-1900)*, Eumo Editorial, Vic, 1998.
- (11) Lluís M. de Llauder, "Al principiar la batalla", *El Correo Catalán*, 1 de febrer de 1891, p. 12.
- (12) Lluís M. de Llauder, "La emboscada", *El Correo Catalán*, 8 de febrer de 1891, p. 11, i Lluís M. de Llauder, "Más enseñanzas", *El Correo Catalán*, 22 de febrer de 1891, p. 12.
- (13) Lluís M. de Llauder, "A los electores del distrito de Berga", *El Correo Catalán*, 19 de febrer de 1893, pp. 10-11.
- (14) Sobre Llauder i les eleccions de 1891, 1893 i 1896, vegeu Xavier Tornafoch, "Política i premsa periòdica al Berguedà durant la primera etapa de la Restauració (1875-1898)", *Dovella*, núm. 37 i 38, 1991, pp. 25-32 i pp. 9-15, i Jordi Canal, *El carlisme català dins...*, pp. 118-129.
- (15) *El Correo Catalán*, 15 de juliol de 1888, p. 8.
- (16) Vegeu Jordi Canal, *El carlisme català dins...*, pp. 251-291.
- (17) Vegeu Víctor Saura, *Carlins, capellans, cotoners i convergents. Història d'"El Correo Catalán" (1876-1985)*, Diputació de Barcelona-Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona, 1998.
- (18) "Carta de Don Carlos a Lluís M. de Llauder" (Venècia, 25 de desembre de 1898), reproduïda a *La Hormiga de Oro*, núm. 24, 14 de juny de 1902, p. 373.
- (19) "D. Luis María de Llauder. Juicios de la prensa de Barcelona", *El Correo Catalán*, 14 de juny de 1902, p. 2.
- (20) "Más consuelos", *El Correo Catalán*, 24 de juny de 1902, p. 1.
- (21) Lluís Carles Viada i Lluch, "Biografía del segundo director y propietario de *El Correo Catalán*, Don Luis María de Llauder, leída en el solemne acto de descubrir su retrato, celebrado en el Palau de la Música Catalana de Barcelona, a 27 de Marzo de 1927", dins *Quincuagésimo Aniversario de la fundación de El Correo Catalán*, Fomento de la Prensa Tradicionalista, Barcelona, 1927, pp. 59-60.

Jordi Canal

Professor d'història (EHESS, París)

construccions i promocions
Queralt sl

Prat de la Riba 2,
08600 Berga
tel. 938 214 265
fax 938 220 214
roca.queralt@copquer.com
www.copquer.com

